

DR. SERBAKOV MÁRTON TIBOR*

A terrorizmus definíciójának kérdése

„terreo, 2.

1) *ijeszt, megijeszt, aliquem.*

2) *átv. ért. A) (költ.) felrezzent, ijesztve űz, profugam per totam urbem. B) elijeszt, aliquos a repetunda libertate.*¹

„A terrorizmus definiálásáért vívott küzdelem néha olyan nehéz, mint maga a terrorizmus elleni harc.”²

(Boaz Ganor)

Bevezetés

Nicholas J. Perry utal rá, hogy a szakirodalomban a terrorizmus definíciója utáni kutatást szokás szellemesen Artúr király kerekasztal lovagjai által végzett Szent Grál utáni kutatáshoz hasonlítani, és miként a „Szent Grál sok formát vesz fel”, úgy a terrorizmus meghatározásai is. Bár a Grált sokan keresték, és csak keveseknek sikerült azt megtalálni, sok kutató bukkan már terrorizmus definícióra. A különböző indítványozott tudományos és jogi meghatározások száma meghaladja a 150 Grált kereső lovagét, és a definíciók illető konszenzus hasonlóan elérhetetlennek tűnik, mint maga a Szent Grál.³ Jelen tanulmányban egy nemzetközileg is elfogadott, univerzális terrorizmus definíciónak a 2019-ben is fennálló hiányára kívánok rámutatni. Górcső alá veszem, hogy miért is olyan nehéz definiálni a terrorizmus jelenségét, és megpróbálok választ találni arra a kérdésre, hogy egyáltalán van-e értelme egy egységes terrorizmus definíció utáni ku-

tatásnak, vagy az csupán egy önmagáért való akadémiai játék volna.

Bakóczi Antal a külföldi és hazai szakirodalomra alapozva a terrorizmus kutatása és vizsgálatának nehézségei tekintetében öt fő akadálycsoportot sorol fel: 1) egy egységesen elfogadott nemzetközi és nemzeti fogalmi meghatározás hiányát 2) az egységes, hiteles, hivatalos kriminál-

statisztikai adatgyűjtési rendszerek hiányát, az önálló nemzeti és nemzetközi terrorcselekményi statisztikák kiadásának az elmaradását 3) a terrorizmust és az ellene irányuló küzdelmet szükségszerűen övező konspiráltságot és titkosságot 4) az adatgyűjtés korlátait, a kutatás tárgyának nehéz elérhetőségét, a bünygyi iratok anyagának korlátozott hozzáférhetőségét 5) a terrorcselekmények körében jelentkező rejtettséget. Bakóczi az első helyen szerepelteti az akadálycsoportok listájában az egységesen elfogadott nemzetközi és nemzeti fogalmi meghatározás hiányát, mely a probléma kiemelt fontosságát érzékelteti.⁴

Jelen tanulmány nem törekszik és nem is törekedhet a terrorizmus összes létező fogalmának ismeretetésére, csupán példálózásra szorítkozik, mivel a definíciók rendkívül magas száma miatt azok taxatív felsorolása gigászi méretű vállalkozás lenne. Alex P. Schmid – Albert J. Jongman szerzőpáros *Political Terrorism* című könyvében a terrorizmus 109 definícióját vizsgálja.⁵ Más szerzők a meghatározást illetően 200 feletti számot is említenek.⁶

Alex Schmid 2004-es megállapítása, mi szerint valószínűleg a terrorizmus a legfontosabb szó a politikai szótárban⁷, napjainkban hatványozottan igaz. A terrorizmus korunk megkerülhetetlen és talán egyik leggyakrabban használt, egyik legrelevánsabb kifejezése. Döbbenetesen hathat, hogy többen nem vesződnék egy olyan jelenségnek a definiálásával, vagy nem tartják fáradságra érdemesnek a fogalmának a meghatározását, amelynek visszaszorítására világszinten dollár százmilliárdokat költenek, és emberek napi szinten vesznek életüket terrortámadások következtében.⁸

⁴ Bakóczi Antal: Megismerési akadályok a terrorizmus kutatásában. Belügyi Szemle 2015/7–8., 90. o.

⁵ Schmid, Alex P. – Jongman Albert J.: Political Terrorism. A New Guide to Actors, Concepts, Data Bases, Theories & Literature. Transaction Publishers. Third paperback printing. New Brunswick New Jersey. 2008, 4–5. o. Idézi: Horváth L. Attila: A terrorizmus csapdájában. Zrínyi Kiadó, Budapest 2014. 12. o.

⁶ Tao Wang, Jun Zhuang: The True Meaning of Terrorism and Response to Terrorism. Social Sciences. 2017. Vol. 6, No. 6. 161. o.

⁷ Alex Schmid: Terrorism – The Definitional Problem. 36 Case W. Res. J. Int'l L. 375. 2004. 376. o. <https://scholarlycommons.law.case.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1400&context=jil> (2019.05.22.)

⁸ Uo. 376.

* PhD hallgató, PTE ÁJK Büntetőjogi Tanszék

¹ Finály Henrik (szerk.): A latin nyelv szótára – REPRINT. Akadémiai Kiadó, 2005. 1972. o.

² „The struggle to define terrorism is sometimes as hard as the struggle against terrorism itself.” saját fordítás Boaz Ganor: Defining Terrorism - Is One Man's Terrorist Another Man's Freedom Fighter? <https://www.ict.org.il/Article/1123/Defining-Terrorism-Is-One-Mans-Terrorist-Another-Mans-Freedom-Fighter#gsc.tab=0> (2019.05.22.)

³ Nicholas J. Perry: The Numerous Federal Legal Definitions of Terrorism: The Problem of too Many Grails. Journal of Legislation 2004. Vol. 30: Iss. 2, Article 3. 249. o. <https://scholarship.law.nd.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1127&context=jleg> (2019.05.22.)

1. Történeti előzmények

A terrorizmus „az egyik legrégebbi formája az illegitim politikai másként gondolkodásnak.”⁹ Írott története megközelítőleg 2000 éves, de a megjelenése sokkal korábbra tehető.¹⁰

A „terrorizmus” kifejezés évszázadok óta pejoratív, amit általában a „másik oldal” megjelölésére használtak. Ez a szónak a politikai leíró szerepe, a jogi terminusként való használatának jelentősége kevésbé régre nyúlik vissza. A terror szó, mely a latin terre-ből ered, a nyugat-európai nyelvekbe a francián keresztül férközött be a XIV. században, és az angol nyelvben először 1528-ban használták. A terrorizmus szó politikai vonatkozásait a nagy francia forradalom idején nyerte. A Maximilien Robespierre által vezetett francia törvényhozó testület rémuralma alatt 17 000 embert végeztek ki nyilvánosan, ez volt a „regime de la terreur”.¹¹ A konzervatív angol politikus, Edmund Burke használta a legelső között a „terrorizmus” és a „terrorista” szavakat, ezzel akarta felhívni a figyelmet a jakobinus állam túlkapásaira.¹² Maga a „terrorizmus” szó első definícióját (système, régime de la terreur) a Francia Akadémia fogalmazta meg 1798-ban, a közelmúltból való tapasztalatok nyomán.¹³ A terrorizmus kifejezés, amit kezdetben az állam által elkövetett erőszakkal társítottak, később nem állami szereplők leírására vált használatossá, miután a szót francia és orosz anarchistákra alkalmazták, az 1880-as és 1890-es években. A második világháborút követően a terroristák új technológiák használatához fordultak. Gyakorivá váltak a repülőgép-eltérítések, melyekre a nemzetközi közösség egyezmények sorozatával válaszolt, melyek a megnövelt reptéri biztonsággal karöltve csökkentették a repülőgépek és utasok ellen elkövetett bűncselekmények számát. Az 1990-es évek elején az 1960-as és '70-es évek terrorizmusához képest a terrorizmusnak egy veszélyesebb, modernebb variációja jelent meg.¹⁴ Ezután mind a terrorizmus, mind az ellene folytatott harc a szeptember 11-i terrortámadással új korszakába érkezett.¹⁵ Korinek László 2001. szeptember 11-i terrortámadást követően egy kevésbé kiszámítható, új típusú terrorizmusról beszél, ami totális háborút vív, és sem

eszközeiben, sem módszereiben, vagy célpontjaiban nem ismer korlátokat.¹⁶ Az új típusú terrorizmus jellemzői: a céljai nem megvalósíthatók, teljes megadást kíván, a támadás opciói korlátlanok, makroszinten céljai megkülönböztetettek (jelképes objektumok), mikroszinten megkülönböztetés nélküli célok jellemzik (civiliek), hagyományos és nem hagyományos fegyvereket is egyaránt használ, az új típusú terrorizmus hatása nagy területre terjed ki, nemzetközi jellegű (a terrorizmus nem csupán transznacionalizálódott, hanem „deterritorializálódott” is¹⁷), figyelmeztetés nélkül csap le, és az öngyilkos akciók megtalálhatók az eszköztárunkban.¹⁸

A 2001. szeptember 11-i terrortámadás masszív törvényhozási hullámot gerjesztett, az arra adott válaszból az ENSZ-nek nagy szerepe volt. Biztonsági Tanácsa és az 1373. határozata által felállított Terrorizmusellenes Bizottsága (*Counter-Terrorism Committee* – CTC) a terrorizmusellenes törvényhozás fontos transznacionális szereplőivé váltak. Az ENSZ BT 1373. határozata szerint az összes országnak gondoskodnia kellett arról, hogy a terrorizmusnak és támogatásának különféle formáit súlyos bűncselekményként kezeljék, és 90 napos határidőt kaptak arra, hogy jelentsenek a Terrorizmusellenes Bizottságnak, amit néhány ország tényleges határidőként kezel, új és összetett antiterrorista törvények elfogadására. A határozat nem adott eligazítást a terrorizmus fogalmát illetően és az emberi jogok szerepét sem határozta meg a terrorizmus elleni küzdelemben, ennek eredményeként az országok szabad kezet kaptak a terrorizmus fogalmának a meghatározásában, amit gyakran kiterjesztően és túlzottan széleskörűen tettek meg, a Terrorizmusellenes Bizottság tiltakozásának hiányában. Voltak országok, amelyek nem válaszoltak azonnal a 1373. határozatra, mert már igen széles és majdhogynem elnyomó volt a jogi szabályozásuk a terrorizmussal kapcsolatban. Példaként említhető Egyiptom, Szíria, Izrael, Malajzia, Szingapúr. Ezeknek az országoknak csupán apró finomításokra volt szükség a jogi szabályozásukban. Az USA-ban meglehetősen röviddel a 2001. szeptember 11-i terrortámadást követően beiktatták az ún. Patriot Actet, amely törvény akár enyhe válasznak is tűnhet a terrorizmusra, főleg ha a mind a 9/11 előtti és utáni brit terroristaellenes törvényhozáshoz hasonlítjuk. Habár Nagy-Britannia már új és szigorú törvénnyel rendelkezett (Terrorism Act, 2000), a 2001. szeptember 11-i terrortámadásra

⁹ Marie Helen Maras: A terrorizmus elmélete és gyakorlata. Antall József Tudásközpont, Budapest 2016. 37. o.

¹⁰ Bartók Róbert: A terrorizmus elleni küzdelem kriminálpolitikai kérdései. UNIVERSITAS-GYŐR Nonprofit Kft., Győr 2011. 58. o.

¹¹ Reuven Young: Defining Terrorism: The Evolution of Terrorism as a Legal Concept in International Law and Its Influence on Definitions in Domestic Legislation. 29 B.C. Int'l & Comp. L., 2006. Rev. 23. 33. o.

¹² Barker, Jonathan: A terrorizmus. HVG Kiadó Rt., Budapest 2003. 13. o.

¹³ Charles Townshend: A terrorizmus. Magyar Világ Kiadó, Budapest 2003. 45. o.

¹⁴ Reuven Young: i. m. 33. o. <https://lawdigitalcommons.bc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1054&context=iclr> (2019.05.22.)

¹⁵ Barker, Jonathan: A terrorizmus. HVG Kiadó Rt., Budapest 2003. 17–19. o.

¹⁶ Korinek László: A terrorizmus – Gönczöl Katalin – Kerezi Klára – Korinek László – Lévay Miklós: Kriminológia-Szakkriminológia. CompLex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest 2006. 450. o.

¹⁷ A kifejezést Rostoványi Zsolt használja „A terrorizmus és a globalizáció” című tanulmányában. A tanulmányt lásd: Válaszok a terrorizmusra (szerk. Tólas Péter) 71–85. o. Idézi: Bartók Róbert: A terrorizmus elleni küzdelem kriminálpolitikai kérdései. UNIVERSITAS-GYŐR Nonprofit Kft., Győr 2011. 74. o.

¹⁸ Tólas Péter: A nemzetközi terrorizmus és a szervezett bűnözés hatása a nemzetközi biztonságra és Magyarország biztonságára. Budapest 2007., 6. o. <http://kisebbssegutano.tk.mta.hu/uploads/files/archive/904.pdf> (2019.05.22.)

a terjedelmes Anti-Terrorism Crime and Security Acttel válaszolt.¹⁹

A terrorizmus definíciójával kapcsolatos vita 9/11 óta változó intenzitással, de szinte folyamatosan napirenden szerepelt, az Iszlám Állam terrorszervezet megjelenése és tevékenysége pedig újra előtérbe helyezte azt.²⁰

2. Egy nemzetközileg elfogadott definíció hiánya

Az Egyesült Nemzetek Szervezete Közgyűlésének első határozata 1972-ben született meg a terrorizmus tárgyában. Ekkortól az ENSZ, főként a Közgyűlése vezető szerepet kísérelt vállalni a nemzetközi terrorizmus elleni harcban. A 2001. szeptember 11-i terrortámadást követő paradigmaváltást megelőzően az ENSZ a terrorizmust társadalmi jelenségként szemlélte és általánosságban ellentmondásosnak volt mondható az ahhoz való hozzáállása, mely többek közt abban öltött testet, hogy nem sikerült megállapodni a terrorizmust illetően egy átfogó definícióban.²¹ Schmid szerint ebben a fázisban egy univerzális definíciót illető konszenzus hiánya már inkább politikai jellegű, mint jogi, vagy szemantikai probléma.²² Egy nemzetközi szinten elfogadott jogi definícióval tehát máig rendelkezünk a terrorizmust illetően.²³

Talán a legnagyobb kérdés a definíciós vitában, hogy egyáltalán kinek van hatalma a definíciót megalkotni. A nemzeti parlamenteknek, a nemzeti kormányoknak, vagy bíróságoknak? Vagy akadémikusokra kellene hagyni a feladatot? Esetleg az áldozatokra, a médiára, vagy az ENSZ-re?²⁴

Továbbá ki jogosult egyes államokat, szervezeteket, személyeket terroristának minősíteni, továbbá meghatározni, hogy melyek legyenek a fogalom kritériumai? Egy adott ország, vagy szervezet milyen kritériumok alapján és „mikor szűnik meg terroristának lenni?”²⁵ Kis-Benedek József szerint az ENSZ lenne leginkább az a nemzetközi szervezet, amely hivatott lenne az egyértelmű definíció meghatározására, ám hozzáteszi, hogy ott vannak a legnagyobb viták a fogalom elfogadását illetően.²⁶

Egy nemzetközileg elfogadott jogi definíció hiányában a nemzetközi közösség két módszert alkalmaz a terrorizmus definiálására. Egyrészt törekszik meghatározni, mi nem jellemzi a terrorizmust (pl.: idegen megszállás elleni nemzeti és függetlenségi harc a nemzetközi jog szerint nem terrorista cselekmény), másrészt a terrorcselekmények azon jellemzői alapján igyekszik a definíciót körülírni, amelyeket a nemzetközi közösség rendszeresen elítél (pl.: válogatás nélküli erőszakos támadások). Tálás szerint ilyen értelemben viszonylagos egyetértés alakult ki abban a kérdésben, hogy mit tekinthetünk, illetve büntetőjogilag általában mit tekintenek az egyes országok büntető törvénykönyvei terrorista módszerrel elkövetett cselekményeknek, illetve terrorista tevékenységnek. Többnyire olyan cselekményeket jelölnek meg terrorista cselekménynek, amelyek egyébként is bűncselekménynek minősülnek. A nemzetközi konszenzus hiánya nem jelenti azt, hogy az egyes nemzetközi szervezeteknek, és az egyes országok ne rendelkeznének definíciókkal a terrorizmust illetően, de ezek a meghatározások egymástól bizonyos mértékben eltérnek.²⁷ Nemzetközileg elfogadott meghatározások léteznek a terrorizmus fogalmát illetően, pl. az ENSZ-ben, a NATO-ban, vagy az Európai Unióban. Az EU-ban a közösség egy saját meghatározást törekszik elfogadni, ugyanakkor a tagállamok továbbra is fenntartják a jogot arra, hogy a közösségi normákat tiszteletben tartva megfogalmazzák azt, számukra mit jelent a terrorfenyegetettség.²⁸

Komoly vita folyik arról, hogy a terrorizmust elsősorban büntetőjogi (európai felfogás), vagy büntetőjogi és politikai kategóriaként (amerikai felfogás) kell-e értelmezni. Továbbá a nemzetközi szakirodalom egyre határozottabban elkülöníti a nemzetközi terrorizmuson belül a régi és az új típusú terrorizmust.²⁹

3. Miért lenne szükség egy nemzetközileg elfogadott terrorizmus meghatározásra?

A terrorizmus elleni küzdelemnek négy legfontosabb szakterülete van: politikai, katonai, igazságügyi és pénzügyi. E területek mind más módon határozzák meg a terrorizmus jelenségét. Az egységes definíció

¹⁹ Kent Roach: *The 9/11 Effect: Comparative Counter-Terrorism*. Cambridge University Press, Cambridge 2011. 14–17. o.

²⁰ Szalai Máté – Wagner Péter: A terrorizmus fogalmának kiterjesztése? Értelmezési lehetőségek Orlando kapcsán. KKI-elemzések, Külügyi és Külgazdasági Intézet, E-2016/19., 3. o.

²¹ Young: i. m. 33. o.

²² Alex Schmid: *Terrorism - The Definitional Problem*. 36 Case W. Res. J. Int'l L. 375. 2004. 390. o. <https://scholarlycommons.law.case.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1400&context=jil> (2019.05.22.)

²³ Uo. 394. o.

²⁴ Uo. 385. o.

²⁵ Józsa László: *Globális terrorizmus – fogalmi keretek* In: Tálás Péter (szerk.): *Válaszok a terrorizmusra avagy van-e út az afganisztáni „vadászattól” a fenntartható globalizációig*, SVKH-CHARTAPRESS, Budapest 2002. 93. o.

²⁶ Kis-Benedek József: *Dzshadizmus, radikalizmus, terrorizmus*. Zrínyi Kiadó 2016. 145. o.

²⁷ Tálás Péter: *A nemzetközi terrorizmus és a szervezett bűnözés hatása a nemzetközi biztonságra és Magyarország biztonságára*. ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések, Budapest 2007. január 5–6. o.

²⁸ Horváth L. Attila: *A terrorizmus csapdájában*. Zrínyi Kiadó, Budapest 2014. 13. o.

²⁹ Tálás Péter: *A nemzetközi terrorizmus és a szervezett bűnözés hatása a nemzetközi biztonságra és Magyarország biztonságára*. ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések, Budapest 2007. január 5–6. o.

hiánya Vass szerint az együttműködést nehezíti meg, továbbá ellehetetleníti a mindent átfogó hatékony fellépés megindítását.³⁰ Vass rávilágít, hogy ugyan az előbb említett négy szakterületnek van egy önálló fogalomképe a terrorizmust illetően, amely meghatározza a cselekvést és a reagálási mechanizmust, viszont a tény, hogy mindegyik más, néha definíciónak nem is nevezhető meghatározást használ a terrorizmus jelenségére, a terrorizmus elleni küzdelem hatékonyságát csökkenti. Vass szerint egy egységes, pontos definícióra a jogalkotás folyamatában hivatkozni lehetne, véget vetne annak a visszás helyzetnek, hogy bizonyos cselekmények az egyik országban büntetendők, egy másikban nem. Egy egységes meghatározással egyértelművé válhatna, hogy egy ország valóban támogatja-e a terrorizmust, továbbá világossá válna, hogy egy „terrorizmus elleni propagandával” megindított háború valóban a terrorizmus ellen indult-e, továbbá a háború megindításának jogszerűsége is látható lenne. Végül egy terrorizmus fogalmát meghatározó nemzetközi jogszabály alapján a média is tudná értékelni egy cselekmény terrorcselekmény voltát, ez pedig megelőzhetné a felesleges pánikot, amely a terroristáknak kedvez.³¹

Boaz Ganor számos okát sorolja fel annak, hogy miért lenne szükség egy nemzetközileg elfogadott terrorizmus fogalomra: Egy hatékony nemzetközi stratégia kifejlesztéséhez tudnunk kell, pontosan mivel is van dolgunk. A terrorizmus elleni nemzetközi mobilizáció nem vezethet hadműveleti eredményekhez, amíg a résztvevők nem egyeznek meg egy fogalommal kapcsolatban. Egy definíció híján ugyancsak lehetetlen a terrorizmus elleni nemzetközi egyezmények megszövegezése és érvényesítése. Ugyan sok ország írt alá bi- és multilaterális megállapodásokat számos bűncselekményt illetően, de a politikai bűncselekmények miatti kiadatást gyakran explicit módon kizárják, és a terrorizmus háttere Ganor szerint mindig politikai. Ez egy olyan kiskapu, ami számos országnak lehetővé teszi, hogy kibújjon a terrorista cselekmények miatt körözött személyek kiadatásának kötelezettsége alól. Egy definícióra szükség van a törvényalkotás és büntetések kidolgozása folyamatában is, a terrorizmus és ahhoz kapcsolódó cselekményeket illetően. A nemzetközileg elfogadott definíció az országok közötti kooperáció erősítéséhez és az összefogás hatékonyságának biztosítása szempontjából is szükséges lenne, mely szükség egyértelműen látszik a terrorizmus elleni nemzetközi konvenciók szövegezése és ratifikációja során. A terrorizmust szponzoráló államok ellen is fontos lenne egy definícióval kapcsolatos egyetértés. A terrorizmus ellen küzdő államok számára a nemzetközi támogatás biztosítása érdekében, vagy egy közös hadművelet biztosítása céljából fontos

lenne egy nemzetközileg elfogadott fogalom, ami különbséget tenne szabadságharc és terrorizmus között. Egy definíció a szimpatizáló civil lakosság támogatásának aláásása érdekében is fontos lenne, mivel egy szervezet, amely terrorista taktikák alkalmazását fontolgatná, ezzel a legitimitása elvesztését kockáztatná, még ha a lakosság támogatná is a céljait. Egy a terrorizmust más erőszakos cselekedettől elkülönítő definíció egy terrorszervezetek legitimitációjának aláásását megcélzó nemzetközi kampány elindítását tenne lehetővé, továbbá e szervezeteket megfoszthatná a támogatásuktól, és egy egyesült nemzetközi frontot galvanizálhatna ellenük. A terroristák legitimitációjuktól való megfosztása érdekében a terrorista cselekményeket meg kell különböztetni a gerilla-hadviseléstől. Továbbá Ganor szerint egy definíció terrorszervezeteket ösztökélhetne a szándékaik újragondolására, a terrorista tevékenységük felhagyására, és kizárólag gerilla-hadviselés alkalmazására, és civil célpontok helyett katonai célpontok választására, morális és gyakorlati megfontolásból, egy költség-haszon elemzés elvégzése után.³²

4. Miért áll ellen ennyire makacsul a terrorizmus a definiálási kísérleteknek?

Alex Schmid tucatnál is több okát nevezi meg annak, hogy miért nehéz a terrorizmust definiálni. Néhány példa: Maga a terrorizmus egy „vitatott koncepció”, arról eltérnek a politikai, jogi, társadalomtudományi és hétköznapi elképzelések. A definíció kérdése a (de-)legitimizációhoz és kriminalizációhoz kötődik; mert a terrorizmusnak sok típusa van, különböző formákkal és manifesztációkkal; és mert a kifejezés változásokon ment keresztül a több mint 200 éves létezése alatt.³³

A szakirodalomban a definíciót illető konszenzus hiányának több okát szokás megjelölni. Többek között a terrorizmus természetét, a kifejezés pongyola használatát, és legfőként a terrorizmus kifejezés pejoratív és szubjektív természetét. A terrorizmus változó természete nem csak a terrorizmus múltjára, hanem jövőjére is vonatkozik, ugyanis lehetetlen olyan definíciót alkotni, amely lefed mindent, amit a jövőbeli terroristák elkövethetnek. További okként szokás megjelölni a terrorizmus kifejezésének kife-

³⁰ Vass György: Egységes meghatározás a terrorizmusra. Hadtudományi Szemle 2009. 2. évf. 4. sz. 10. o.

³¹ Uo. 14–15. o.

³² Boaz Ganor: Defining Terrorism - Is One Man's Terrorist Another Man's Freedom Fighter? <https://www.ict.org.il/Article/1123/Defining-Terrorism-Is-One-Mans-Terrorist-Another-Mans-Freedom-Fighter#gsc.tab=0> (2019.05.22.)

³³ Alex Schmid: Terrorism – The Definitional Problem. 36 Case W. Res. J. Int'l L. 375. 2004. 395. o. <https://scholarlycommons.law.case.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1400&context=jil> (2019.05.22.)

jezetten a média általi meggondolatlan módon történő használatát. A terrorizmus egy „tág megjelölés”, melyet különböző politikai extrémistákra, és közönséges bűnözőkre is alkalmaznak, és a terminológia hanyag használata „a témában laza gondolkodáshoz vezetett”. Perry szerint a definíciós konszenzus hiányának valószínűleg a legfőbb oka a terrorizmus szó „ítélkező/elítelő természete” („judgmental nature of the word”). A szó használata ugyanis nem pusztán leír egy eseményt, hanem a tett és az elkövető felett erkölcsi ítéletet is mond, mely csaknem mindig negatív előjelű. A terrorizmus kifejezés pejoratív természetével kapcsolatban mindenki egyetérteni látszik.³⁴ Nemzetközi jogi szempontból is vannak a meghatározásnak nehézségei, a definiálás ebből a szempontból azért is problematikus, mert a terrorcselekmények elkövetésével vádolt személyekkel szemben nem nemzetközi büntetőbírói fórumok járnak el. Továbbá kihívást jelent egzakt módon megválaszolni, hogy milyen célpontok elleni támadások sorolhatók a terrortámadások körébe, e tekintetben leginkább a katonai erők és objektumok elleni támadások besorolása jelenthet problémát. A meghatározást nehezíti az a jelenség is, mely során autoriter berendezkedésű államok a más politikai nézeteket vallókra gyakran „rásütik a terrorizmus bélyegét”. Problematikus továbbá az is, mikor köztörvényes bűnözőket, vagy a szervezett bűnözők tevékenységét minősítik politikai céllal elkövetett erőszaknak. Horváth szerint a szervezett bűnözést különösen nehéz szétválasztani a terrorizmustól, továbbá a terrorizmus elleni fellépést hátráltatja, ha politikai indítékokat keresünk olyan erőszakos cselekmények között is, ahol a valódi cél a pénz- és vagyonszerzés.³⁵ Bartkó Róbert a fogalomalkotás terén tettenérhető nehézségek következő forrásait jelöli meg: a politikai reagálás megkésettségét, vagy olykor a politikai szerepvállalás elmaradását; a terrorizmus alapvető jellegzetességében rejlő okot – hogy a terroristák mint alvó ügynökök élnek köztünk; a kulturális meg nem értettséget, amiért a társadalom egyéb tagjai, valamint a bűnüldöző hatóságok nem tudják, vagy nem képesek a merényletek erkölcsi alátámasztásaként szolgáló főként ideológiai okokat felmérni, megérteni; a terrorizmus sokszínűségét; végül pedig a terrorizmus elleni küzdelem komplexitását, mivel a terrorizmus ellen folytatott harc már nem képezi le a hagyományos bűnüldözés metodikáját, az sokkal összetettebb annál.³⁶

Megragadható egyáltalán a terrorizmus lényege? A terrorizmus egy komplex és többdimenziós jelenség, és a kifejezést a manifesztációk olyan széles skálájára használják válogatás nélkül (például narko-terrorizmusra, kiberterrorizmusra), hogy Schmid szerint az ember eltűnődik azon, hogy egyáltalán

egységes koncepcióról van-e szó³⁷, továbbá be kell látnunk, hogy valódi esszenciája, alapvető lényege a terrorizmus koncepciójának nincsen, mivel az egy ember alkotta konstrukció.³⁸ A terrorizmussal foglalkozó tanulmányok abban egyetértenek, hogy a terrorizmus alapvetően egy politikai jelenség, továbbá az általános vélekedés szerint a modernizáció, a demokrácia és a kezeletlen szociális feszültségek teremthetik meg az olyan feltételeket, amelyek a terrorizmus jelenségét életre hívják.³⁹ A háborús felfogást⁴⁰ képviselő Caleb Carr szerint a terrorizmus – mint ahogy annak elkövetői gyakran ragaszkodnak is az ekként való megjelöléshez – valójában a hadviselés egy formája. Carr szerint csak akkor, ha a terrorizmus ekként ismerjük el, leszünk képesek egy átfogó és jelentőségteljes választ kidolgozni a terrorizmus fenyegetésére.⁴¹ Korinek szerint viszont nem hadviselésről, háborúról van szó a terrorizmus esetében, hanem a „kriminalitás kiemelkedően súlyos megnyilvánulásairól.”⁴²

Bartkó Róbert szerint a terrorizmus egy olyan társadalmi jelenség, ami sok szempontú vizsgálatot igényel. Nem adható minden előfeltételnek megfelelő válasz arra, pontosan mi is a terrorizmus. Bartkó szerint könnyebb feladat a terrorizmus jelenségének egyetlen elemére, a terrorcselekményre fókuszálni, mert a bűncselekményt felépítő tényállási elemek összegyűjthetők. A terrorizmus tekintetében nem adható egyetlen egzakt válasz, az több, egyébként részgazságokat magukban hordozó állítások halmaza. Hogy mi a terrorizmus, arra egy politikatudományi, egy (büntető/nemzetközi) jogi, és egy kriminológiai válasz adható, amelyek Bartkó szerint együttthadásukban vizsgálandók, mert egyik sem él meg a másik nélkül. Ezeknek a fogalmaknak az ismerete elengedhetetlen egy hatékony és időtálló, akár nemzetközi, akár állami büntetőpolitika kidolgozásához, mert a megalkotott definíciórendszerben minden fogalmi/tényállási elemnek önállóan is kiemelt szerepe van a terrorizmus elleni küzdelem kriminálpolitikát érintő stratégiájának kidolgozásában. Egyetértek Bartkó álláspontjával, aki szerint a három definíció (politikatudományi, egy (büntető/nemzetközi) jogi, és egy kriminológiai) „szimbiotikus” kapcsolatának felismerése vezethet el a világ valamennyi terrorista csoportja és terrorszervezete elleni eredményes harchoz.⁴³

³⁷ Alex Schmid: Terrorism – The Definitional Problem. 36 Case W. Res. J. Int'l L. 375. 2004. 380. o. <https://scholarlycommons.law.case.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1400&context=jil> (2019.05.22.)

³⁸ Uo. 384. o.

³⁹ Gál István László: A Pénzmosással és a Terrorizmus Finanszírozásával Kapcsolatos Jogszabályok Magyarázata. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest 2012. 43. o.

⁴⁰ Korinek László: A terrorizmus. Belügyi Szemle, 2015/7–8. 22. o.

⁴¹ Caleb Carr: Terrorism as Warfare: The Lessons of Military History. 1996/1997. tél. World Policy Journal, Duke University Press, Vol. 13, No. 4. 1. o.

⁴² Korinek László: A terrorizmus. Belügyi Szemle, 2015/7–8. 11. o.

⁴³ Bartkó Róbert: A terrorizmus elleni küzdelem kriminálpolitikai kérdései. UNIVERSITAS-GYŐR Nonprofit Kft., Győr 2011. 55. o.

³⁴ Perry: i. m. 252–254. o.

³⁵ Horváth: i. m. 15–16. o.

³⁶ Bartkó Róbert: A terrorizmus elleni küzdelem kriminálpolitikai kérdései. UNIVERSITAS-GYŐR Nonprofit Kft., Győr 2011. 18–22. o.

Azzal kapcsolatban, hogy miért is olyan nehéz a terrorizmust definiálni, Bruce Hoffman rávilágít arra, ahogy a terrorizmus szó jelentése idővel változott, hogy megfeleljen az egymást követő korok politikai nyelvjárásának, és diskurzusának, és úgy vált egyre ellenállóbbá egy konzisztens fogalom megalkotására irányuló kísérletekkel szemben. Egy időben még a terrorizmus gyakorlóit is „együttműködőbbek” voltak e téren, a korai „művelői” nem finomkodtak a szavakkal, még nem rejtőztek az olyan „fájdalomcsillapító címkék szemantikai álcája mögé” mint a „szabadságharcos”, vagy „városi gerilla”. Például a XIX. századi anarchisták még „szégyentelenül” terroristáknak nevezték magukat, taktikájukat pedig terrorizmusnak. A Narodnaja Volja tagjai ugyanígy még aggály nélkül ekként nevezték meg magukat és tetteiket. Ez a fajta őszinteség nem tartott örökké. Az 1940-es évek zsidó terrorista csoportja, a Lehi (mozaikszó, a héber Lohamei Herut Yisrael-ből, azaz Izraeli Szabadságharcosok) – amely inkább Stern Gang-ként ismert, alapítója és első vezetője, Abraham Stern után – terrorista taktikák tényleges használatát ugyan beismerte, de tagjai soha nem tartották magukat terroristáknak. Figyelemre méltó, hogy a Lehi, amely még messze őszintébb volt, mint a későbbi hasonmásai, mégsem az „Izrael Terrorista Harcosai” nevet választották, hanem a sokkal kevésbé pejoratív „Izraeli Szabadságharcosokat”. Hasonlóan, több mint 20 évvel később, a brazil forradalmár, Carlos Marighela nyíltan javasolta „terrorista” taktikák alkalmazását, de ahhoz ragaszkodott, hogy őt magát és tanítványait „városi gerillaként” mintsem „városi terroristaként” jellemezze. Marighela írásaiból világosan kitűnik, hogy tisztában volt a terrorista szó nem kívánatos vonatkozásaival. Hoffman szerint az utóbbi évtizedekben egy megerősödött trend mutatkozik a terrorista szervezetek névválasztását illetően, mely során a terrorizmus pejoratív felhangját igyekeznek elkerülni, és már majdnem kivétel nélkül mind tudatosan tartózkodnak a „terrorizmus” szó minden formájától. Ehelyett ezek a csoportok a következő képeket igyekeznek megidézni elnevezéseikben: szabadság és felszabadítás (pl.: Nemzeti Felszabadítási Front), seregek és más hadszervezeti struktúrák (pl.: Nemzeti Katonai Szervezet), valóságos önvédelmi mozgalmak (pl.: Afrikaner Ellenállási Mozgalom), és jogos bosszú (pl.: Szervezet a Föld Elnyomottaiért), vagy szándékosan kétségkívül semleges, csupán ártalmatlan szuggesztíóval vagy asszociációval bíró neveket választanak (pl.: Fényes Ösvény). Az előbbi példák mind sejtetik, hogy a terroristák egyértelműen nem úgy látják magukat, mint mások őket. Például: „Mindenek felett egy családos ember vagyok”, nyilatkozta Carlos a Sakál egy francia újságnak, 1994-es elfogása után. Hoffman szerint egy terrorista soha nem fogja elismerni, hogy ő terrorista, és bármed-

dig elmegy, hogy elmossa az ilyen következtetéseket, vagy mellékjelentéseket.⁴⁴

A terroristák tehát egyértelműen eltérően definiálják a terrorizmust, mint a társadalom többi tagja. Jobban kedvelik az olyan kifejezéseket, mint a szabadságharcos, a gerilla, felkelő és forradalmár.⁴⁵

Miként ideologizálja meg a különbséget a „jó” és „rossz” terrorizmust között egy terrorista? Oszama bin Laden szerint: „A terrorizmus lehet dicséretes és lehet elítélendő. Megfélemlíteni egy ártatlan személyt... kifogásolható és igazságtalan, mint ahogy igazságtalanul terrorizálni embereket sem helyes. Más részről viszont elnyomókat, bűnözőket, tolvajokat és rablókat szükséges terrorizálni az emberek biztonsága és tulajdonuk védelme érdekében... A terrorizmus, amit mi gyakorlunk a dicséretes fajta, mivel zsarnokok, agresszorok és Allah ellenségei ellen irányul; a zsarnokok, árulók ellen, akik hazaáruló cselekedeteket követnek el a saját országaikkal, saját hitükkel, saját prófétájukkal és saját nemzetükkel szemben. Őket terrorizálni és megbüntetni szükséges intézkedés a dolgok egyenesbe és helyrehozatala érdekében.”⁴⁶

5. A „címkézés” jelensége

Charles Townshend szerint a bizonytalanság a pontos definícióval kapcsolatban annak köszönhető, hogy gyakorlatilag egyfajta címkézésről beszélhetünk a terrorista szó használata esetén, mert ezt a megnevezést rendszerint mások, elsősorban a megtámadott államok kormányai aggatják a támadóikra, mivel a terrorizmus fogalma súlyos mellékjelentéseket, azaz erőteljes kriminalitást, embertelenséget és a tényleges politikai támogatás hiányát foglalja magában.⁴⁷ Néhány példa a „címkézés” jelenségére: Barack Obama amerikai elnök a 2013-as Bostoni Maratonon elkövetett bombatámadást terrorista cselekménynek minősítette, mert véleménye szerint: „Bármikor, ha bombatámadás ártatlan civileket céloz, az terrorista cselekmény.”⁴⁸ 2002-ben Irak vá-

⁴⁴ Bruce Hoffman: Inside Terrorism, Revised and Expanded Edition. Columbia University Press, New York 2006. 20–22. o.

⁴⁵ Gregor Bruce: Definition of Terrorism – Social and Political Effects, Journal of Military and Veterans' Health 2013. május. Volume 21 Number 2. 28. o.

⁴⁶ „Terrorism can be commendable and it can be reprehensible. Terrifying an innocent person... is objectionable and unjust, also unjustly terrorising people is not right. Whereas terrorising oppressors and criminals and thieves and robbers is necessary for the safety of people and protection of their property....The terrorism we practise is of the commendable kind for it is directed at the tyrants and the aggressors and the enemies of Allah, the tyrants, the traitors who commit acts of treason against their own countries and their own faith and their own prophet and their own nation. Terrorising those and punishing them are necessary measures to straighten things and to make them right.” Uo. 28. o. – a szerző fordítása.

⁴⁷ Charles Townshend: A terrorizmus. Magyar Világ Kiadó, Budapest 2003. 9. o.

⁴⁸ <http://www.nydailynews.com/news/politics/obama-labels-boston-bombings-act-terror-article-1.1318156> (2019.05.22) „Anytime bombs are used to target innocent civilians, it's an act of terror,” – a szerző fordítása.

dolta az USA-t állami terrorizmussal.⁴⁹ Nelson Mandela, Menáhém Begín, Gerry Adams és Jasszer Arafat mind olyan személyek, akiket kezdetben terroristának neveztek, később pedig államférfiaknak és a béke megteremtőinek. Mandela, Begín és Arafat ráadásul Nobel-békedíjban is részesült.⁵⁰ Utólag már-már megmosolyogtató, hogy, Nelson Mandelát, aki irreguláris eszközöket használt a dél afrikai kormány ellen, Terry Dicks, brit parlamenti képviselő 1990-ben még terroristának nevezte, de néhány évvel később Mandela lett a Dél-afrikai Köztársaság első demokratikusan megválasztott elnöke, ráadásul, ahogy arról korábban szó esett, Nobel-békedíjban is részesült.⁵¹ „Nobel-békedíjas hazafi, vagy megrögzött terrorista?” – Jogosan teszi fel a provokatív kérdést Kis-Benedek József Jasszer Arafattal kapcsolatban.⁵²

Ahogy Boaz Ganor fogalmaz: „Valaki terroristája valaki másnak a szabadságharcosa.”⁵³

Horváth L. Attila szerint univerzális, nemzetközileg elfogadott meghatározással csak úgy találkozhatunk, ha valaki önkényesen kisajátítja magának a jogot arra, hogy egy mindenre kiterjedő megfogalmazást próbáljon meg elfogadtatni, ám Horváth hozzáteszi, hogy az ilyen próbálkozás minden bizonnyal kudarcra van ítélve, hiszen már a lázadó és a terrorista között is nehezen tehető különbség.⁵⁴

Az orlandói „Pulse” nevű szórakozóhelyen, 2016 júniusában, Omar Mateen által elkövetett tömeggyilkossággal kapcsolatban Szalai Máté és Wagner Péter a terrorizmus fogalmának inflálódására mutat rá, egy folyamatra, mely során a nyugati közvéleményben a terrorizmus kifejezés jelentése egyre bővül. Egyre több eseményt jellemeznek így, ez pedig hosszú távon negatívan befolyásolhatja a terrorizmus elleni küzdelem hatékonyságát. (Gyakorlatilag a kifejezés „pongyola használatáról” van szó.⁵⁵) Az orlandói mészárlás első értelmezései terrorcselekményről, és a radikális iszlamizmus terjedéséről szóltak, de a később nyilvánosságra került információk már más motivációra engedtek következtetni. Szalai és Wagner szerint kérdéses a határ a gyűlöletbűncselekmények, politikai gyilkosságok és a terrorista merényletek között.⁵⁶ Az orlandói merénylet elkövetője nem nyilatkozott világosan a céljairól,

ugyanakkor a 911-es segélyhívón Abu Bakr al-Bagdadinak, az Iszlám Állam vezetőjének hűséget esküdött, viszont motivációit nem fedte fel. Az ISIS Amaq hírügynöksége az elkövetőt a terrorszervezet harcosának nevezte, de Szalai és Wagner szerint az ISIS szokatlanul megfogalmazott, rövid, lényegretörő, korábbi gyakorlatától eltérő felelősségvállalása miatt – még ha jelen esetben terrorizmus is van szó – az elkövetőnek az ISIS-hez való tartozása erősen megkérdőjelezhető, az akciót inkább egy magányos farkas követte el. Ilyen esetekben az elkövetőknek az Iszlám Államra való hivatkozása, vagy hűségesküje nem feltétlenül mutat terrorista motiváció meglétére, az elkövetők sokszor ilyen hűségesküvel akarják igazolni vagy felnagyítani a saját tetteiket és motivációjukat, mintegy felajánlva a merényletet a terrorszervezetnek, hogy a szervezet „le tudja aratni érte a babérokat” és további egyéni akciókra tudjon másokat ösztönözni. Hogy egy adott eset kapcsán használható-e a terrorizmus kifejezés, annak eldöntésére egy mélyebb vizsgálatra van szükség.⁵⁷ Szalai és Wagner arra világít rá, hogy egy-egy tragikus esemény kapcsán a terrorizmus mellett más értelmezések is felmerülnek, felmerülhetnek, de a média egyre gyorsabban és egyre szélesebb körben használja a terrorizmus kifejezést, legalábbis, ha muszlim származású elkövetőről van szó. A terrorizmus kifejezés túlzott használata akár a nyugati társadalmak biztonságát is csökkenthető veszélyekkel fenyegethet. Fenyegetés érzetét ébreszthet a társadalomban, amire könnyen radikális válaszok születhetnek, mely lépések nemcsak hatástalanok lehetnek a terrorfenyegetettség csökkentése szempontjából, de akár erősíthetik is azt. Továbbá, ha a terrorizmus definícióját a közvélemény egyre tágabban értelmezi, akkor az a törvényhozás szintjén is könnyen megjelenhet, ami hatósági visszaéléseknek adhat teret, és megnehezíti a terrorizmusellenes stratégiák hatékony működését. Végül a merényletek terrorcselekményként történő beállítása és az ISIS vagy al-Kaida felelősségvállalásának szinte automatikus elfogadása a terrorszervezetek törekvéseit segíti. A terroristáknak érdekében áll, hogy a média felkapja az esetet, a kitzűzött politikai céljuk vagy a lakosság megfélemlítése pedig csak így érthető el. Szalai és Wagner szerint ugyan a nyugati világ hivatalos és értelmiségi közbeszédét gyakran éri a politikai korrektség vádja, és nem vitatják ennek a problémának a jelenlétét, de fontos, hogy a dzsihádistá terrorizmus keltette közhangulatnak ellenálljunk, és megőrizzük a pontos definícióval nem rendelkező terrorizmus kifejezés legfontosabb tartalmi jellemzőit, és mindig különbséget tegyünk a politikai célú és az egyéb motivációjú „közönséges” erőszak között.⁵⁸

⁴⁹ Iraq accuses US of state terrorism http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/1830640.stm (2019.05.22.)

⁵⁰ Peter Weiss: TERRORISM, COUNTERTERRORISM AND INTERNATIONAL LAW. Arab Studies Quarterly 2002 tavasz/nyár. Vol. 24, No. 2/3, SPECIAL DOUBLE ISSUE: Terrorism: State Practice and Freedom Struggles. 11. o.

⁵¹ Hendrik Hegemann, Martin Kahl: Was ist Terrorismus? Eine schwierige Begriffsbestimmung. In: Terrorismus und Terrorismusbekämpfung. Elemente der Politik. Springer VS, Wiesbaden 2018. 13. o.

⁵² Kis-Benedek: i. m. 145. o.

⁵³ Boaz Ganor: Defining Terrorism – Is One Man’s Terrorist Another Man’s Freedom Fighter? <https://www.ict.org.il/Article/1123/Defining-Terrorism-Is-One-Mans-Terrorist-Another-Mans-Freedom-Fighter#gsc.tab=0> (2019.05.22.) “One man’s terrorist is another man’s freedom fighter,” – a szerző fordítása.

⁵⁴ Horváth: i. m. 12. o.

⁵⁵ Lásd: Perry: i. m. 252–254. o.

⁵⁶ Szalai–Wagner: i. m. 3. o.

⁵⁷ Uo. 6–7. o.

⁵⁸ Szalai–Wagner: i. m. 9–10. o.

6. Modern terrorizmus definíciók

A szakirodalomban fellelhető rendkívül magas számú definíciók közül csupán példálózó jelleggel, néhány általam relevánsabbnak tartott szerző terrorizmus meghatározását kívánom bemutatni.

Korinek László meghatározása: „A terrorizmus eltérő eszmerendszerekből merítő, sajátos logikának engedelmessé, változatos formákat öltő módszeres erőszak alkalmazása, vagy ezzel való fenyegetés, melynek célja politikai törekvések elérése azáltal, hogy az áldozatban, a nézőközönségben, az államban, a társadalomban megalkuvó magatartás alakuljon ki. A meghirdetett cél általában politikai, ideológiai, vallási, etnikai tartalmú radikális változás kikényszerítése, a cél elérésére alkalmazott cselekménysor. Az eszköz viszont jogi lényegét tekintve köztörvényes, erőszakos bűncselekmény.”⁵⁹

Bartkó Róbert szerint a terrorizmus kriminológiai értelemben: „egy olyan jellemzően államon belüli, illetve államhatáron átnyúló (transznacionális) társadalmi jelenség, amely a civil szférába tartozó személyek, vagy jelentős értékű javak ellen intézett célzott jogtalan támadással kívánja megvalósítani ideológiai bázisát adó azon társadalmi-politikai célkitűzéseit, melyek egyébként a szervezet valamennyi tagja által alkalmazott erőszak legitimációjául szolgálnak, és amelyet a láthatatlanság, a változatosság, a váratlanság, valamint a nagyfokú mobilitás és a kiváló reprodukciós készség kriminológiai ismertetőjegyei jellemeznek.”⁶⁰

Resperger István Carl von Clausewitz háború fogalmának („A háború tehát erőszak alkalmazása, hogy ellenfelünket akarunk teljesítésére kényszerítsük.”⁶¹) analógiájára alkotta meg a saját terrorizmus fogalmát: „a terrorizmus: terroristák (egyének vagy csoportok) által, politikai célok elérése érdekében, főként a polgári lakosságon, erőszakos eszközökkel folytatott tevékenység, abból a célból, hogy akarukat az ellenfélre kényszerítsék.”⁶² Resperger a terrorizmus definíciók közös jellemzőiként említi

⁵⁹ Korinek László: A terrorizmus – Gönczöl Katalin – Kerezi Klára – Korinek László – Lévy Miklós: Kriminológia-Szakkriminológia. CompLex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest 2006. 447. o.

⁶⁰ Bartkó Róbert: A terrorizmus elleni küzdelem kriminálpolitikai kérdései. UNIVERSITAS-GYŐR Nonprofit Kft., Győr 2011. 54. o.

⁶¹ Clausewitz, Carl von: A háborúról. Zrínyi Kiadó, Budapest 2013. 39. o. http://adamobooks.com/files/demo/2901/Ahaborurool-CarlvonClausewitz_demo.pdf (2019.05.22.) Idézi: Resperger István: A nemzetbiztonsági szolgálatok tevékenysége – biztonsági kihívások, kockázatok és fenyegetések. In: A nemzetbiztonság elmélete a közszolgálatban. Szerkesztette: Resperger István, Studia universitatis communia, Dialóg Campus Kiadó, Budapest 2018. 76. o.

⁶² Resperger István: Biztonsági kihívások, kockázatok, fenyegetések és ezek hatása Magyarországra 2030-ig. 2013. *Felderítő Szemle*, 12. évf. 3. sz., 27. o. Idézi: Resperger István: A nemzetbiztonsági szolgálatok tevékenysége – biztonsági kihívások, kockázatok és fenyegetések. In: A nemzetbiztonság elmélete a közszolgálatban. Szerkesztette: Resperger István, Studia universitatis communia, Dialóg Campus Kiadó, Budapest 2018. 76. o.

a politikai, vallási, ideológiai indíttatást; az erőszak alkalmazását; a félelem kiváltásának szándékát; és a kormányzat és a társadalom megrendítését.⁶³

Boaz Ganor terrorizmus fogalma: „terrorizmus a civilek vagy civil célpontok elleni erőszak szándékos alkalmazása vagy azzal történő fenyegetés, politikai célok elérése érdekében.”⁶⁴

Vass György szerint Boaz Ganor egy nemzetközileg egységesen elfogadható definíciót alkotott.⁶⁵

Ganor úgy közelített a fogalomhoz, hogy olyan ismertetőjegyeket keresett, amelyekkel a terroristát a szabadságharcostól meg lehet különböztetni.⁶⁶ Boaz Ganor szerint a terrorizmust definiálni lehetséges és szükséges; szerinte egy általánosan elfogadott meghatározás egy jobb és hatékonyabb nemzetközi terror-elhárítási együttműködés alapja lehetne.⁶⁷

Jonathan Barker szerint létezik egy egyszerű és lényegre törő definíció, amely három elemből áll: erőszak alkalmazása, vagy azzal való fenyegetés; civil célpontok ellen; politikai célokból. Barker egy Boaz Ganor által adott definíciót leegyszerűsítve jutott el a saját meghatározásához.⁶⁸

A terrorism.com-on olvasható definíció: „A terrorizmus a kényszerítés egy fajtájaként az erőszak szisztematikus alkalmazása, gyakran politikai vagy ideológiai célokból.”⁶⁹

A NATO szerint terrorizmus: „Félelmet vagy rettegést keltő erő vagy erőszak törvénytelen használata vagy azok használatával való fenyegetés, személyek vagy tulajdon ellen, kormányok, vagy társadalmak kényszerítésére vagy megfélemlítésére, vagy egy népesség felett az irányítás átvételére történő kísérlet során, politikai, vallási, vagy ideológiai célok elérése érdekében.”⁷⁰

⁶³ Resperger István: A nemzetbiztonsági szolgálatok tevékenysége – biztonsági kihívások, kockázatok és fenyegetések. In: A nemzetbiztonság elmélete a közszolgálatban. Szerkesztette: Resperger István, Studia universitatis communia, Dialóg Campus Kiadó, Budapest 2018. 76. o.

⁶⁴ Boaz Ganor: Defining Terrorism - Is One Man's Terrorist Another Man's Freedom Fighter? <https://www.ict.org.il/Article/1123/Defining-Terrorism-Is-One-Mans-Terrorist-Another-Mans-Freedom-Fighter#gsc.tab=0> (2019.05.22.) „terrorism is the intentional use of, or threat to use, violence against civilians or against civilian targets, in order to attain political aims.” saját fordítás.

⁶⁵ Vass György: A terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem nemzetközi aspektusai, Phd értekezés, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Budapest 2016. 46. o. <http://m.ludita.uni-nke.hu/repozitorium/bitstream/handle/11410/10862/Teljes%20sz%C3%B6veg%21?sequence=1&isAllowed=y> (2019.05.22.)

⁶⁶ Horváth: i. m. 13. o.

⁶⁷ Boaz Ganor: The Definition of Terrorism: A Fundamental Counter-Terrorism Measure <http://www.ict.org.il/Article/717/The-Definition-of-Terrorism-A-Fundamental-Counter-Terrorism-Measure> (2019.05.22.)

⁶⁸ Jonathan Barker: The No-Nonsense Guide to Terrorism. Verso, London 2003. 23. o.

⁶⁹ „Terrorism is the systematic use of violence as a means of coercion often driven by political or ideological objectives.”, saját fordítás, www.terrorism.com (2019.05.22.)

⁷⁰ NATO Unclassified. Mc 0472/1 Military Committee Concept For Counter – Terrorism The unlawful use or threatened use of force or violence, instilling fear and terror, against individuals or property in an attempt to coerce or intimidate governments or societies, or to gain control over a population, to achieve political, religious or ideological objectives. saját fordítás www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2016_01/20160817_160106-mc0472-1-final.pdf (2019.05.22.)

Az ENSZ Kábítószer-ellenőrzési és Bűnmegelőzési Hivatala szerint ugyan általánosan elfogadott definícióról nem beszélhetünk, de „tágabb értelemben a terrorizmus felfogható úgy, mint a kényszerítés egy módja, amely félelem terjesztése érdekében erőszakot alkalmaz, vagy annak alkalmazásával fenyeget, hogy ezáltal politikai vagy ideológia célokat érjen el.”⁷¹ A kortárs terrorista erőszakot tehát a jogban a „rendes erőszaktól” a klasszikus terrorista „háromszög” alapján különböztetjük meg: „A” megtámadja „B”-t, hogy meggyőzze, vagy kényszerítse „C”-t, hogy az megváltoztassa álláspontját valami „A” által kívánt cselekményt vagy politikát illetően. A támadás félelmet terjeszt, mivel az erőszak váratlanul, civil áldozatok ellen irányul, ami nyomást helyez olyan harmadik személyekre, mint a kormányok, hogy megváltoztassák a politikájukat, vagy álláspontjukat. Korunk terroristái az erőszak sok formáját alkalmazzák, és válogatás nélkül vesznek célba többek között civileket, katonai létesítményeket, állami tisztviselőket.⁷²

Az Institute for Economics & Peace Global Terrorism Indexében szereplő terrorizmus definíció: „illegális erővel és erőszakkal való fenyegetés vagy annak tényleges alkalmazása egy nem állami szereplő által, egy politikai, gazdasági, vallási, vagy társadalmi cél elérése érdekében, félelmen, kényszerítéssel vagy megfélemlítéssel keresztül.”⁷³

A terrorista bűncselekményekre és a kapcsolódó büntetésekre vonatkozó uniós szabályok: A (2002/475/IB) kerethatározat és az azt módosító határozat (2008/919/IB) „az uniós országok számára – a terrorista bűncselekmények tekintetében – jogszabályaik összehangolását és minimum-büntetések bevezetését írja elő. A határozatok meghatározást adnak a terrorista bűncselekményekről, valamint a terrorista csoportokhoz vagy terrorista tevékenységekhez kapcsolódó bűncselekményekről, továbbá meghatározzák a kötelezettségeknek az uniós országok jogrendjébe való átültetésére vonatkozó szabályokat.”⁷⁴ A Tanács 2002/475/IB kerethatározata (2002. június 13.) a terrorizmus elleni küzdelemről 1. cikkében meghatározást ad a terrorista bűncselekményekről, illetve:

„Terrorista bűncselekmények és az alapvető jogok és jogelvek

(1) Minden tagállam megteszi a szükséges intézkedéseket az alábbi a)–i) pontban felsorolt, a nemzeti jogban bűncselekményként meghatározott azon szándékos cselekmények terrorista bűncselekményekké nyilvánítására, amelyek az elkövetés módja vagy összefüggéseik folytán egy államot vagy nemzetközi szervezetet komolyan károsíthatnak, ha azokat azzal a céllal követik el, hogy:

- a lakosságot komolyan megfélemlítsék, vagy
- állami szervet vagy nemzetközi szervezetet jogellenesen arra kényszerítsenek, hogy valamely intézkedést tegyen vagy ne tegyen meg, vagy
- egy állam vagy nemzetközi szervezet alapvető politikai, alkotmányos, gazdasági vagy társadalmi rendjét súlyosan megzavarják vagy lerombolják:

a) személy élete elleni támadás, amely halált okozhat;

b) személy testi épsége elleni, a testi épséget súlyosan veszélyeztető támadás;

c) emberrablás vagy túszejtés;

d) kormányzati létesítmény vagy közintézmény, közlekedési rendszer, infrastrukturális létesítmény – beleértve az informatikai rendszert is –, a kontinentális talapzaton rögzített építmény, illetve közterület vagy magántulajdon olyan súlyos megrongálása, amely alkalmas az emberi élet veszélyeztetésére vagy jelentős gazdasági veszteség előidézésére;

e) légi jármű, vízi jármű vagy más tömegközlekedési, illetve áruszállító eszköz hatalomba kerítése;

f) lőfegyver, robbanóanyag, illetve nukleáris, biológiai vagy vegyi fegyver előállítás, birtoklása, megszerzése, szállítása, rendelkezésre bocsátása vagy felhasználása, valamint biológiai és vegyi fegyverekkel kapcsolatos kutatás és fejlesztés;

g) veszélyes anyag kiengedése, vagy tűzvész, árvíz vagy robbanás előidézése, amely emberi életet veszélyeztet;

h) a víz- vagy áramellátásnak, illetve más létfontosságú természeti erőforrás ellátásának a megzavarása vagy megszakítása, amely az emberi életet veszélyezteti;

i) az a)–h) pontban felsorolt cselekmények elkövetésével való fenyegetés.”⁷⁵

⁷¹ „terrorism can be broadly understood as a method of coercion that utilizes or threatens to utilize violence in order to spread fear and thereby attain political or ideological goals”, saját fordítás. United Nations Office on Drugs and Crime, Education for Justice university Module Series counter-Terrorism, Module 1, Introduction to International Terrorism, United Nations, Vienna, 2018, 1. o. https://www.unodc.org/documents/e4j/18-04932_CT_Mod_01_ebook_FINAL.pdf (2019.04.10.)

⁷² Uo. 1. o.

⁷³ Global Terrorism Index 2017, Measuring and understanding the impact of terrorism, Institute for Economics & Peace, 6. o. <http://visionofhumanity.org/app/uploads/2017/11/Global-Terrorism-Index-2017.pdf> (2019.05.22.): „the threatened or actual use of illegal force and violence by a non-state actor to attain a political, economic, religious, or social goal through fear, coercion, or intimidation.” – a szerző fordítása.

⁷⁴ A terrorista bűncselekményekre és a kapcsolódó büntetésekre vonatkozó uniós szabályok <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=LEGISSUM%3A133168> (2019.05.22.)

⁷⁵ A Tanács kerethatározata (2002. június 13.) a terrorizmus elleni küzdelemről 2002/475/IB <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex:32002F0475> (2019.05.22.)

7. A terrorcselekmény tényállása a magyar büntetőjogban

A 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről, hazánk hatályos anyagi büntetőjogi kódexe a közbiztonság elleni bűncselekményekről szóló XXX. fejezetben, a 314–316. §-ban szabályozza a terrorcselekmény bűncselekményét. A törvénykönyv 314. § (1) bekezdése szerint: „Aki abból a célból, hogy

a) állami szervet, más államot vagy nemzetközi szervezetet arra kényszerítsen, hogy valamit tegyen, ne tegyen vagy eltűnjön,

b) a lakosságot megfélemlítse,

c) más állam alkotmányos, társadalmi vagy gazdasági rendjét megváltoztassa vagy megzavarja, illetve nemzetközi szervezet működését megzavarja,

a (4) bekezdésben meghatározott személy elleni erőszakos, közveszélyt okozó vagy fegyverrel kapcsolatos bűncselekményt követ el, büntett miatt tíz évtől húsz évig terjedő vagy életfogytig tartó szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki

a) az (1) bekezdés a) pontjában meghatározott célból jelentős anyagi javakat kerít hatalmába, és azok sértetlenül hagyását vagy visszaadását állami szervhez vagy nemzetközi szervezethez intézett követelés teljesítésétől teszi függővé, vagy

b) terrorista csoportot szervez.⁷⁶

A terrorizmus hosszú története alatt a terrorizmus meghatározása korszakonként és szakirodalmanként eltérő, és gyakran parttalan vitákhoz, vagy a különböző meghatározások értelmetlen ütköztetéséhez vezetett, amely nem nyújtott általános vagy kielégítő választ a jelenség meghatározásához, ami anyagi büntetőjogi szempontból is kérdéseket vetett fel a terrorizmus bűncselekmény tényállásának megszövegezése során. Ugyan konszenzus nem alakult ki a terrorizmus jelenségének és a terrorcselekménynek a meghatározásakor, viszont a nemzetközi közösség tagjai között egyetértés látszott a terrorista módszerrel elkövetett terrorcselekmény és terrorista cselekmény megítélésében.⁷⁷ A nemzetközi terrorizmus megszületése és az elmúlt évtizedek eseményei rávilágítottak arra, hogy a magyar büntetőjog terrorcselekmény tényállása már nem felelt meg az 1970-es éveket meghaladó és a rendszerváltozás utáni követelményeknek.⁷⁸ A terrorizmus elleni fellépés már az ezredforduló előtt is napirenden volt, de Gál és Dávid szerint a 2001-es események mintegy katalizátorként hatottak a nemzetközi és köz-

vetve a hazai jogalkotásra. Magyarország esetében a módosítások és változások hátterében a nemzetközi közösség, továbbá a NATO és az EU által deklarált irányelvek álltak.⁷⁹ A magyar Büntető Törvénykönyv általános és különös részeinek módosítása mellett a jogalkotó a terrorizmus és a kábítószer-kereskedelem és a szervezett bűnözés összefonódására koncentrált. Gál és Dávid szerint a tendencia hatásaként a folyamat jellege napjainkban is megőrizte aktualitását. A harmincnégy évig hatályban lévő, és százhusz módosítást megelő elődjét⁸⁰ felváltó Magyarország ötödik Büntető Törvénykönyve 2013. július 1-jén lépett hatályba, mellyel a hazai jogalkotó az EU egyik legszigorúbb büntető jogszabályát alkotta meg, amelyet az elmúlt évtized politikai, gazdasági és társadalmi változásainak trendjére hivatkozva, a társadalom fokozottabb büntetőjogi védelmével indokolt.⁸¹

Bartkó Róbert szerint a terrorizmus tekintetében hazai jogalkotás is kapcsolódik az elmúlt években kialakult áramlathoz, mely szerint a terrorizmus megértéséhez az nem egyszerű köztörvényes bűncselekményként kezelendő, hanem olyan „superdeliktumként”, amely számtalan dimenzióval rendelkezik, és az ellene való küzdelemnek is több olyan eleme van, amely karakterét tekintve a közönséges hadviseléssel mutat hasonlóságot.⁸²

Tóth Mihály szerint a tételes jog szemléletétől, vizsgálati és fogalomrendszerétől egy-egy jelenségcsoport kriminológiai megközelítése sokszor jelentősen eltér. A szervezett bűnözés vagy a terrorizmus tudományos igényű meghatározására évente részben eltérő fogalmak tucatjai jelennek meg, sokszor az aktuális események mentén kiegészítve a jelenség változatos összetevőit. Ezek a definíciók azonban alapvetően előnyben részesítik a kriminalitással összefüggésbe hozható szociológiai, esetleg pszichológiai szempontokat, a strukturális viszonyokat, a hatásmechanizmusokat, egyes csoportok, közösségek indíttatását, mások reakcióit, a motivációk társadalmi beágyazottságát és hatásait vizsgálják. Tóth szerint gyakran megfigyelhető, hogy a szerzők úgy gondolják, hogy ha minél több kritériumot tudnak felsorakoztatni, annál pontosabb lesz a megközelítése, leírása az adott jelenségcsoportnak. Ennek köszönhetően pedig a szervezett bűnözés és a terrorizmus tekintetében esetenként rendkívül bonyolult, összetett definíciókat alkotnak. Tóth ezeknek az elemzéseknek a fontosságát nem vitatja, úgy véli, azok hasznosak, lényeges tanulságokkal bírnak a tételes jog kodifikátorai és alkalmazói számára is, de ezek az elemzések nem léphetnek fel olyan igénnyel, hogy az egzakt fogalmi ismervekkel, egységesen értelmezendő összetevőkkel operáló anyagi büntető-

⁷⁶ 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről.

⁷⁷ Gál István László – Dávid Ferenc: A terrorizmus büntetőjogi oldala: a terrorcselekmény és terrorizmus finanszírozása In: Belügyi Szemle, 2015/7–8., 74–75. o.

⁷⁸ Uo. 85. o.

⁷⁹ Uo. 74–75. o.

⁸⁰ 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről.

⁸¹ Uo. 85. o.

⁸² Bartkó Róbert: A terrorcselekmény tényállásának értékelése az uniós követelmények tükrében In: Belügyi Szemle, 2015/7–8., 39. o.

jog teljeskörűen befogadja a megállapításait, valamennyi, egymástól részben eltérő kritériumot értelmező rendelkezések vagy tényállási elemek részévé téve. Egyetérttek Tóth Mihállyal, aki arra világít rá, hogy a kriminológia a gyakran a több dimenziót felölelő definíciók összes lehetséges jellemzőit keresi, a tételes jognak viszont, hogy ha az alkalmazhatóságot és a jogbiztonságot szem előtt tartja, meg kell elégednie a „feltétlenül szükséges, de egyben elégséges, ugyanakkor egyértelműen definiálható és definiált fogalmi ismérvekkel”.⁸³

8. A terrorizmus típusai

William G. Cunningham szerint az egyik fő probléma a terrorizmus paramétereinek megértésével kapcsolatban egy hasznos terrorizmus tipológia kifejlesztésnek a kérdése. A terrorizmusnak ugyanis nincsen egy általánosan elfogadott tipológiája sem.⁸⁴ A terrorszervezetek számos módon lehetséges típusokba rendezni.⁸⁵

Korinek László a terrorizmus típusait illetően megkülönböztet elsősorban állami és nem állami terrorizmust; kisebb jelentőséget tulajdonít a nemzeti és nemzetközi terrorizmus elhatárolásának. Ideológiai indíttatást tekintve Korinek megkülönböztet szélsőjobboldali és szélsőbalos szervezeteket, etnikai, faji, vallási okokra visszavezethető, vagy ilyen célok által vezérelt terrorizmust. Az alkalmazott eszközök és módszerek alapján osztályozva tipizál nukleáris-, biológiai-, környezeti- és ökoterrorizmust. Korinek továbbá említi még a „városi terrorizmust” (urban terrorism) és a virtuális terrorizmust (cyberterrorism). Végül elkülöníti a szervezet tagjaként, de legalábbis meghatározott csoporthoz tartozó terroristákat és az egyedül tevékenykedő „magányos farkasokat”.⁸⁶

További példaként hozható akár az EUROPOL tipizálása, amely a terrorszervezeteket motivációjuk forrásai alapján kategorizálja. Ugyan sok csoportnak kevert a motiváló ideológiája, ám bennük általában egy ideológia, vagy motiváció dominál. Az EUROPOL szerint a terrorizmus típusai: dzsihádisták, jobboldali, baloldali és anarchista terrorizmus, etno-nacionalizmus és szeparatizmus, és az egyetlen üggyel foglalkozó terrorszervezetek (single is-

sue).⁸⁷ Az FBI hazai és nemzetközi terrorizmus között tesz különbséget.⁸⁸

9. Kutatás egy általánosan elfogadott definíció után – felesleges akadémiai játék lenne?

Alex P. Schmid szerint a terrorizmust illetően egy globális szintű (ENSZ) jogi definíció hiánya komoly probléma, ami a konfliktusok megvívásának egy embertelen gyakorlata elleni nemzetközi kooperációt akadályozza. Schmid azonban hozzáteszi, hogy egy jogi konszenzus önmagában még nem garantálná azt, hogy a nemzetközi közösség hatékonyan „betilthatna” egy olyan erőszakos jelenséget, mint a terrorizmus, és majdnem cinikusan teszi hozzá, hogy ha egy nemzetközi jogi konszenzus elegendő lenne, akkor napjainkban a világon már nem lenne kínzás, háborús bűncselekmények, és genocídium, mivel az utóbbiak fogalmát illetően van nemzetközi jogi egyetértés. Így akár az is megkérdőjelezhető, hogy egyáltalán fontos-e egy akadémiai konszenzus a definíciót illetően. Ezek ellenére Schmid mégsem tartja haszontalannak az akadémiai kutatást a terrorizmus fogalmát illetően.⁸⁹

Jeremy Waldron szerint a terrorizmus definiálására irányuló öncélú törekvés, amely ha csak nem jogi célokból történik, valószínűleg egy olyan vállalkozás, amivel nem éri meg foglalkozni. Ez különösen igaz akkor, ha az indítványozott definíció közérthető akar maradni a köznyelv számára is, mert a közhasználatban a terrorizmus szó érzellemmel és értéktöltöttséggel átitatott és torzított. A legtöbb ember és a legtöbb politikus számára a terrorista szó a legsúlyosabb kárhozzátásnak felel meg. Ha egy személy ekként jellemeznek, azzal őt a politikai párbeszédéből kirekesztik. Egy cselekedetet ezzel a szóval leírni annak a végső elítélését fejezi ki; ez egy olyan kárhozzátás, amit az emberek vonakodnak hozzárendelni például a saját nemzeteik fegyveres erőinek a háborús cselekményeihez, még az olyanokhoz is, amik civil áldozatokkal járnak. A terrorizmus kifejezés olyan hatalmas negatív érték és érzelmi töltetet hordoz magában, hogy az emberben van egy olyan ösztönzés, hogy azt veszélyes politikai ellenfeleire vagy olyan személyekre vagy progra-

⁸³ Tóth Mihály: A terrorcselekmény büntetőjogi szabályozásának és gyakorlatának változásai. *Hadtudomány*, 2013/1–2., 30–31. o.

⁸⁴ William G. Cunningham, Jr.: *Terrorism Definitions and Typologies*. In: R. Scott Moore (szerk.): *Terrorism: Concepts, Causes, and Conflict Resolution*, U.S. Defense Threat Reduction Agency, 2003. január 1. 23. o. http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/dtra/terrorism_concepts.pdf (2019.05.22.)

⁸⁵ A terrorizmus típusairól bővebben lásd: Tóth Dávid: A terrorizmus típusai és a kiberterrorizmus. In: Rab Virág (szerk.): XII. Országos Grastyán Konferencia Előadásai, PTE Grastyán Emire Szakkollégiuma, Pécs, 2014.

⁸⁶ Korinek László: A terrorizmus, *Belügyi Szemle*, 2015/7–8. 17–19. o.

⁸⁷ EU Terrorism Situation and Trend Report 2018 (TE-SAT), European Union Agency for Law Enforcement Cooperation 2018, EUROPOL, 64. o. <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2018-tesat-2018> (2019.05.22.)

⁸⁸ *Terrorism Report – 2002–2005*, V. o. https://www.fbi.gov/file-repository/stats-services-publications-terrorism-2002-2005-terror02_05.pdf/view (2019.05.22.)

⁸⁹ Alex P. Schmid: *The Definition of Terrorism*. In: *The Routledge Handbook of Terrorism Research* (szerk.: Alex P. Schmid), New York and London: Routledge, 2011. 87. o.

mokra használja, amikkel nem ért egyet. Ugyanígy a negatív mellékjelentések miatt a kifejezés használatától vonakodni előnyökkel jár olyan esetekben, amikor valakinek a barátaira, cselekedeteire vagy programjaira, amivel valaki egyetért, kellene azt használni, még ha az előbbiekre rá is illenének a kifejezéshez általában társított deskriptív kritériumok. Waldron szerint egy indítványozott definíció mindenképp ki lenne téve mindenféle cáfolási kísérleteknek és ellenpéldáknak, amik semmi mást nem képviselnének, mint egy rendkívül felhevült politikai diskurzus szeszélyeit. Továbbá a nyelvi intézetek politikai előítéletekbe vannak belegabalyodva és rövid életűek az eredményei az olyan témákról szóló vitáknak, mint például annak kérdése, hogy államok lehetnek-e terroristák és hogy a terrorcselekmények szükségesen az ártatlanokat támadják-e, és hogy léteznek-e olyan, hogy öko-terrorizmus.⁹⁰

Hoffman szerint annak ellenére, hogy Laqueur szerint lehetetlen definiálni a terrorizmust, és Schmid szerint terméketlen minden kísérlet egy valóban átfogó definíciót összeszőni a meglévőkből, nem teljesen következik az, hogy a terrorizmus ellenáll a precíz, vagy pontos meghatározásnak, mert szerinte még ha nem is tudjuk definiálni a terrorizmust, azt legalább hasznosan meg tudjuk különböztetni az erőszak más típusaitól, és meghatározni a jellegzetességeit, amik azt a politikai erőszak mástól elhatárolható jelenségévé teszik.⁹¹

Összegzés

A terrorizmus elleni küzdelmet illetően oszton Michèle Coninx álláspontját, aki szerint: „A nemzetközi terrorista csoportok megkülönböztetés nélküli erőszakának megelőzéséhez és az ellen történő küzdelemhez átfogóbb és holisztikus megközelítésre van szükség.”⁹² Továbbá egyetértek Jonathan Barkerrel abban, hogy hosszú távon a terrorizmus elleni háborút nem lehet katonai értelemben „megvívni”, még kevésbé megnyerni, és a terrorizmust elsősorban nem katonai, hanem gazdasági, társadalmi és politikai problémaként kellene kezelnünk.⁹³ Komolyan kellene venni a terrorizmus oksági hátterének kezelését, az objektív, tehát a gazdasági és kulturális okok és a sze-

mélyhez fűződő szubjektív okok megszüntetése vagy legalább minimalizálása érdekében.⁹⁴

Úgy vélem, nem realiztikus abban bízunk, hogy a közeljövőben megszületik egy nemzetközileg egységesen elfogadott terrorizmus definíció. Egyetértek Jeremy Waldron álláspontjával, aki szerint a lényeg nem az, hogy definiáljuk a terrorizmus szót, hanem, hogy megértsük azt, annak érdekében, hogy kitalálhassuk, mit tehetünk ellene.⁹⁵ A definiálásra való törekvés közelebb visz minket a terrorizmus természetének megismeréséhez, és ezáltal a terrorizmus elleni harc is hatékonyabbá válhat, az tehát semmiképp nem csupán önmagáért való akadémiai okoskodás. ■

Irodalomjegyzék

Bakóczy Antal: Megismerési akadályok a terrorizmus kutatásában. *Belügyi Szemle*, 2015/7-8. 90. o.

Barker, Jonathan: *A terrorizmus*. HVG Kiadói Rt., Budapest 2003. 17-19. o.

Barker, Jonathan: *The No-Nonsense Guide to Terrorism*. Verso, London 2003. 23. o.

Bartkó Róbert: A terrorcselekmény tényállásának értékelése az uniós követelmények tükrében, *Belügyi Szemle*, 2015/7-8., 39. o.

Bartkó Róbert: A terrorizmus elleni küzdelem kriminálpolitikai kérdései. *Universitas-Győr Non-profit Kft., Győr* 2011. 18-22. o.

Bruce, Gregor: Definition of Terrorism – Social and Political Effects, *Journal of Military and Veterans' Health* 2013. május, Volume 21 Number 2. 28. o.

Carr, Caleb: Terrorism as Warfare: The Lessons of Military History, *World Policy Journal* 1996/1997 tél. Duke University Press, Vol. 13, No. 4 1. o.

Clausewitz, Carl von: *A háborúról*, Zrínyi Kiadó, Budapest 2013. 39. o.

http://adamobooks.com/files/demo/2901/Ahaboruol-CarlvonClausewitz_demo.pdf (2019.04.10.) Idézi: Resperger István: A nemzetbiztonsági szolgálatok tevékenysége – biztonsági kihívások, kockázatok és fenyegetések. In: *A nemzetbiztonság elmélete a közszolgálatban*. Szerkesztette: Resperger István, *Studia universitatis communia, Dialóg Campus Kiadó, Budapest* 2018., 76. o.

Cunningham, William G., Jr.: *Terrorism Definitions and Typologies* In: R. Scott Moore (szerk.): *Terrorism: Concepts, Causes, and Conflict Resolution*, U.S. Defense Threat Reduction Agency, 2003. január 1., 23. o.

http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/dtra/terrorism_concepts.pdf (2019.05.22.)

EU Terrorism Situation and Trend Report 2018

⁹⁰ Jeremy Waldron: *Terrorism and the Uses of Terror*. *The Journal of Ethics*. 2004. március, Volume 8, Issue 1, 33-34. o.

⁹¹ Bruce Hoffman: *Inside Terrorism*, Revised and Expanded Edition, Columbia University Press, New York, 2006., 34. o.

⁹² CTED Executive Director gives opening remarks at 2019 OSCE-Wide Counter-Terrorism Conference and convenes a side-event to discuss the implementation of the Addendum to the Guiding Principles on Foreign Terrorist Fighters <https://www.un.org/sc/ctc/news/2019/03/25/cted-executive-director-participates-osce-wide-counter-terrorism-conference-convenes-side-event-discuss-implementation-addendum-guiding-principles-foreign-terrorist-fi/> (2019.05.22.)

⁹³ Barker, Jonathan: *A terrorizmus*. HVG Kiadó Rt., Budapest 2003. 126. o.

⁹⁴ Bartkó Róbert: A terrorizmus elleni küzdelem kriminálpolitikai kérdései. *Universitas-Győr Nonprofit Kft., Győr* 2011. 67-70. o.

⁹⁵ Waldron: i. m. 35. o.

(TE-SAT), European Union Agency for Law Enforcement Cooperation 2018, EUROPOL, 63. o.
<https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2018-tesat-2018> (2019.05.22.)

Finály Henrik (szerk.). A latin nyelv szótára – REP-INT, Akadémiai Kiadó 2005. 1972. o.

Gál István László: A Pénzmosással és a Terrorizmus Finanszírozásával Kapcsolatos Jogszabályok Magyarázata. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest 2012. 43. o.

Gál István László – Dávid Ferenc: A terrorizmus büntetőjogi oldala: a terrorcselekmény és terrorizmus finanszírozása. *Belügyi Szemle*, 2015/7-8., 74-75. o.

Ganor, Boaz: Defining Terrorism – Is One Man's Terrorist Another Man's Freedom Fighter?

<https://www.ict.org.il/Article/1123/Defining-Terrorism-Is-One-Mans-Terrorist-Another-Mans-Freedom-Fighter#gsc.tab=0> (2019.05.22.)

Ganor, Boaz: The Definition of Terrorism: A Fundamental Counter-Terrorism Measure <http://www.ict.org.il/Article/717/The-Definition-of-Terrorism-A-Fundamental-Counter-Terrorism-Measure> (2019.05.22.)

Global Terrorism Index 2017, Measuring and understanding the impact of terrorism, Institute for Economics & Peace, 6. o.

<http://visionofhumanity.org/app/uploads/2017/11/Global-Terrorism-Index-2017.pdf> (2019.05.22.)

Hegemann, Hendrik, Kahl, Martin: Was ist Terrorismus? Eine schwierige Begriffsbestimmung, In: *Terrorismus und Terrorismusbekämpfung. Elemente der Politik*. Springer VS, Wiesbaden 2018. 13. o.

Hoffman, Bruce: *Inside Terrorism, Revised and Expanded Edition*, Columbia University Press, New York 2006. 20-22. o.

Horváth L. Attila: A terrorizmus csapdájában. Zrínyi Kiadó, Budapest 2014. 13. o.

INTRODUCTION TO INTERNATIONAL TERRORISM, UNITED NATIONS, Bécs 2018. 1. o.

https://www.unodc.org/documents/e4j/18-04932_CT_Mod_01_ebook_FINAL.pdf (2019.05.22.)

Iraq accuses US of state terrorism http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/1830640.stm (2019.05.22)

Józsa László: Globális terrorizmus – fogalmi keretek In: Tálás Péter (szerk.): *Válaszok a terrorizmusra avagy van-e út az afganisztáni „vadászattól” a fenntartható globalizációig*, SVKH-CHARTAPRESS, Budapest 2002. 93.

Kis-Benedek József: *Dzsihadizmus, radikalizmus, terrorizmus*, Zrínyi Kiadó, Budapest 2016. 145. o.

Korinek László: A terrorizmus. *Belügyi Szemle*, 2015/7-8., 17-19. o.

Korinek László: A terrorizmus – Gönczöl Katalin – Kerezi Klára – Korinek László – Lévay Miklós: *Kriminológia-Szakkriminológia*, CompLex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest 2006. 450. o.

Maras, Marie Helen: *A terrorizmus elmélete és gyakorlata*. Antall József Tudásközpont, Budapest 2016. 37. o.

NATO UNCLASSIFIED. MC 0472/1 MILITARY COMMITTEE CONCEPT FOR COUNTER – TERRORISM

https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2016_01/20160817_160106-mc0472-1-final.pdf (2019.05.22.)

Perry, Nicholas J.: The Numerous Federal Legal Definitions of Terrorism: The Problem of too Many Grails In: *Journal of Legislation* 2004. Vol. 30: Iss. 2, Article 3. 252-254. o.

<https://scholarship.law.nd.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1127&context=jleg> (Letöltés: 2019.05.22.)

Resperger István: Biztonsági kihívások, kockázatok, fenyegetések és ezek hatása Magyarországra 2030-ig. *Felderítő Szemle* 2013. 12. évf. 3. sz., 27. o. Idézi: Resperger István: A nemzetbiztonsági szolgálatok tevékenysége – biztonsági kihívások, kockázatok és fenyegetések. In: *A nemzetbiztonság elmélete a közszolgálatban*. Szerkesztette: Resperger István, Studia universitatis communia, Dialóg Campus Kiadó, Budapest 2018. 76. o.

Roach, Kent: *The 9/11 Effect: Comparative Counter-Terrorism*. Cambridge University Press, Cambridge 2011. 14-17. o.

Schmid, Alex: Terrorism – The Definitional Problem. 36 *Case W. Res. J. Int'l L.* 2004. 375. 376. o.

Schmid, Alex P.: The Definition of Terrorism. In: *The Routledge Handbook of Terrorism Research* (szerk.: Alex P. Schmid), New York and London: Routledge 2011. 87. o.

Schmid, Alex P. – Jongman, Albert J.: *Political Terrorism. A New Guide to Actors, Concepts, Data Bases, Theories & Literature*. Transaction Publishers. Third paperback printing. New Brunswick New Jersey. 2008, 4-5. o. Idézi: Horváth L. Attila: A terrorizmus csapdájában. Zrínyi Kiadó, Budapest 2014. 12. o.

Szalai Máté – Wagner Péter: A terrorizmus fogalmának kiterjesztése? Értelmezési lehetőségek Orlando kapcsán, *KKI-elemzések, Külügyi és Külgazdasági Intézet*, E-2016/19., 3. o.

Terrorism Report – 2002-2005.

www.fbi.gov/file-repository/stats-services-publications-terrorism-2002-2005-terror02_05.pdf/view (2019.05.22.)

Tálás Péter: A nemzetközi terrorizmus és a szervezett bűnözés hatása a nemzetközi biztonságra és Magyarország biztonságára, *ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések*, Budapest 2007. január, 5-6. o.

Tálás Péter: A nemzetközi terrorizmus és a szervezett bűnözés hatása a nemzetközi biztonságra és

Magyarország biztonságára. Budapest, 2007., 6. o.
<http://kisebbssegkutato.tk.mta.hu/uploads/files/archive/904.pdf> (2019.05.22.)

Terrorism Report - 2002-2005, V. o.

Tóth Dávid: A terrorizmus típusai és a kiberterrorizmus, In: Rab Virág (szerk.): XII. Országos Grastyán Konferencia előadásai, PTE Grastyán Emire Szakkollégiuma, Pécs 2014.

Tóth Mihály: A terrorcselekmény büntetőjogi szabályozásának és gyakorlatának változásai. Hadtudomány 2013/1-2., 30-31. o.

Townshend, Charles: A terrorizmus. Magyar Világ Kiadó, Budapest 2003. 9. o.

UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME, EDUCATION FOR JUSTICE UNIVERSITY MODULE SERIES Counter-Terrorism, Module 1, INTRODUCTION TO INTERNATIONAL TERRORISM, UNITED NATIONS, Vienna, 2018, 1. o.

https://www.unodc.org/documents/e4j/18-04932_CT_Mod_01_ebook_FINAL.pdf (2019.05.22.)

Vass György: Egységes meghatározás a terrorizmusra. Hadtudományi Szemle 2009. 2. évf. 4. sz. 10. o.

Vass György: A terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem nemzetközi aspektusai, phd értekezés, Nemzeti Közzolgálati Egyetem, Budapest 2016. 46. o.

<http://m.ludita.uni-nke.hu/repozitorium/bitstream/handle/11410/10862/Teljes%20sz%C3%B6veg%21?sequence=1&isAllowed=y> (2019.05.22.)

Young, Reuven: Defining Terrorism: The Evolution of Terrorism as a Legal Concept in International Law and Its Influence on Definitions in Domestic Legislation, 29 B.C. Int'l & Comp. L. Rev. 2006. 23. 33. o.

<https://lawdigitalcommons.bc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1054&context=iclr> (2019.05.22.)

Waldron, Jeremy: Terrorism and the Uses of Terror. In: The Journal of Ethics. March 2004, Volume 8, Issue 1, 33-34. o.

Wang, Tao, Zhuang, Jun: The True Meaning of Terrorism and Response to Terrorism. Social Sciences. 2017. Vol. 6, No. 6. 161. o.

Weiss, Peter: Terrorism, Counterterrorism and International law. Arab Studies Quarterly 2002. tavasz/nyár.

Vol. 24, No. 2/3, Special double issue: Terrorism: State Practice and Freedom Struggles 11. o.

www.nydailynews.com/news/politics/obama-labels-boston-bombings-act-terror-article-1.1318156 (2019.05.22.)

www.terrorism.com (2019.05.22.)

2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről